

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ เพื่อศึกษากระบวนการผลิตและสภาพปัญหาผลิตภัณฑ์ขนมไทย และพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่ในการศึกษา
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษา คือชุมชนตรอกข้าวเม่า เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (key informant) คือ คุณอนุชา เกื้อจรรยา ซึ่งเป็นทั้งปราชญ์ชาวบ้านเขตบางกอกน้อย ประธานชุมชนตรอกข้าวเม่า ผู้ผลิตและเจ้าของสถานที่ผลิตขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้ผลิตขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า โดยศึกษากระบวนการผลิตและสภาพปัญหาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า

2. ผู้บริโภคชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและความคิดเห็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า

กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริโภคชาวไทยอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ตลาดนัด ตลาดน้ำที่ชุมชนตรอกข้าวเม่านำผลิตภัณฑ์ขนมไทยไปออกร้านจำหน่าย และบริเวณใกล้เคียงชุมชนตรอกข้าวเม่า โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของซิกมันด์ (Zikmund, 2000) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ความผิดพลาดไม่เกิน 5% ซึ่งใช้ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ในกรณีที่ไม่มีทราบประชากรทั้งหมดโดยมีสูตรดังนี้

โดยที่	n	=	จำนวนตัวอย่างที่ต้องทำการศึกษา
	p	=	สัดส่วนประชากรประมาณการ
	q	=	$1 - p$
	E	=	ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ โดยกำหนดให้เท่ากับ 5% คือ 0.05
	Z	=	ค่าสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นโดยกำหนดให้เท่ากับ 95% หรือระดับนัยสำคัญ 0.05
	n	=	$\frac{Z^2 pq}{E^2}$
แทนค่า	n	=	$\frac{(1.96)^2(0.05)(0.05)}{(0.05)^2}$
		=	384.16

ดังนั้นการเก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะมีขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ 385 คน เพื่อความสะดวกและป้องกันการผิดพลาดจึงทำการเก็บข้อมูลเป็นจำนวน 400 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์กระบวนการผลิตและสภาพปัญหาของผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยมีประเด็นคำถามครอบคลุมเกี่ยวกับกระบวนการผลิตและสภาพปัญหาผลิตภัณฑ์

2. แบบสอบถามความคิดเห็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วยลักษณะคำถามแบบปลายเปิด และปลายปิด (Open and close-ended) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคขนมไทย ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และมีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple choice questions)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า ลักษณะเป็นแบบหลายคำตอบให้เลือก (Multiple choice questions) และแบบปลายเปิด (Open-ended questions)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิธีการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือดังต่อไปนี้

1. ศึกษา ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างแบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ของแบบสอบถาม ซึ่งจะเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ตามสูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\Sigma R}{N}$$

เมื่อ	<i>IOC</i>	แทนดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา
	ΣR	แทนผลรวมของคะแนนความคิดของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด
	<i>N</i>	แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

โดยใช้เกณฑ์การประเมินดังนี้

- +1   หมายความว่า มั่นใจว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้อง
- 0   หมายความว่า ไม่มั่นใจว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้อง
- 1   หมายความว่า มั่นใจว่าแบบสอบถามไม่มีความสอดคล้อง

สำหรับเกณฑ์ในการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ดังต่อไปนี้

- ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.05 - 1.00 มีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้
- ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.05 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงหรือเหมือนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัก (Cronbach's alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.88

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษากระบวนการผลิตและสภาพปัญหาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า ได้แก่ กาละแม ข้าวเหนียวแดง กระจยาสารท และข้าวเม่าหมี โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับกระบวนการผลิตและสภาพปัญหาผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า

2. พัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า มีขั้นตอนดังนี้

2.1 การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค และความคิดเห็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า แจกแบบสอบถามความคิดเห็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่าให้กลุ่มบริโภคชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ตลาดนัด ตลาดน้ำที่ชุมชนตรอกข้าวเม่านำผลิตภัณฑ์ขนมไทยไปออกร้านจำหน่าย อาทิ งานตลาดน้ำวิถีไทย คลองผดุงกรุงเกษม งานถนนคนเดินชิมอาหารย่านบางขุนนนท์ และบริเวณใกล้เคียงชุมชนตรอกข้าวเม่า โดยนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล แล้วนำไปวิเคราะห์ผล

2.2 การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ ศึกษาเอกสารข้อมูลมาตรฐานการผลิตอาหารสำหรับผู้ผลิตอาหารพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง ของกิน ของฝาก ผลิตภัณฑ์ OTOP ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และดำเนินการขอรับรองมาตรฐานสำหรับการผลิตอาหารร่วมกับเจ้าของสถานที่ผลิต และร่วมหารือเพื่อปรับปรุงสถานที่ผลิต เพื่อพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องร่วมกัน แล้ววิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอในรูปแบบความเรียง ในประเด็นกระบวนการผลิตและสภาพปัญหาผลิตภัณฑ์ และการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า มาวิเคราะห์ผลโดยการแจกแจงความถี่ และการหาร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง รวมทั้งวิเคราะห์เนื้อหา